

Forfatter: Brorson, Hans Adolph

Titel: Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956

Citation: Brorson, Hans Adolph: "Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956", i Brorson, Hans Adolph: *Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956*, 1951-56, s. 177. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-brorson03grval-shoot-idm140139963226896.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956

LISSABONS YNKELIGE UNDERGANG

178

179

Indledning

Allehelgensdag den 1. november 1755 kl. 9 om morgenen blev Lissabon brat ramt af et jordskælv, som i løbet af få minutter ødelagde størstedelen af byen. Rystelsen mærkedes vidt omkring, også i Danmark, ja langt op i Sverige og i det sydlige Norge; men meddelelsen om selve Lissabonkatastrofen nåede først hertil efter godt en månedstids forløb*). Man fik nu skildringen af alle rædslerne: Masser af bygninger var i et nu forvandlet til grushobe; jorden var revnet og flammer var slået op; huse og mennesker var styrtet ned i afgrunden; der var udbrudt ildebrande, i nogle tilfælde endda påsat af tøjlesløse befolkningsdele, og ilden havde raset i flere dage, så det, der stod tilbage efter jordskælvet, på den måde var gået til grunde. Uhyggelige plyndringer havde fundet sted. Desuden havde der rejst sig en vældig flodbølge, som havde bragt oversvømmelse. Det fortælles, at 100.000, måske 150.000 mennesker var omkommet, hvad der dog var en stærk overdrivelse.

Indtrykket var overvældende i hele Europa. Hos mange rokkede det Gudstroen. Den seksårige Goethe forvandt det aldrig siden. Voltaire skrev inden årets udgang et digt, der gav udtryk for fortvivelse. Også her hjemme fremkom der en række digte; men de er fælles om at se ulykken som en straffedom fra Gud og opfordre til bod. Dette er hovedindholdet af et lille digt i Kiøbenhavns Post Rytter for 15. december 1755, hvor der tillige gives beskærmelse fra Gud for dem, der vender om til ham. Derefter kommer provsten i Stenløse Jacob Muus med: Ruinæ illustres Lisbonæ, Tanker og Betragtninger om og over den forrige store Stad Lissabon i Portugal, dateret 18. december 1755; dette digt kommer 1756 i en forkortet anonym folkeudgave, hvor

* - 180

det er beregnet på at synges: Sørgelige Betragtninger over den vidtberømte Residence- og Handels-Stad i Portugal Lissabons Undergang. Et skrift af ukendt forfatter: Lissabons Ødelæggelse Eller en kort Historisk Beretning Om den Portugisiske Hoved- og Residence-Stad Lissabon, ... dens beklagelige Ruin og Undergang, 1755, slutter også med et digt. 1756 har vi den teologiske kandidat Chr. Henric Bierings Poetiske Tanker over Lissabons Ødelæggelse, og enkedronning Sophie Magdalenes hofmarskal W. W. C. v. Reitzenstein udgiver Zufällige Gedanken über das am 1sten Nov. 1755 die Stadt Lissabon betroffene Schicksaal, som blev oversat på dansk af Jac. Joh. Lund: Betænkninger i Anledning af den Skiæbne, der overgik Staden Lissabon.

Til denne digtkreds hører Brorsons Lissabondigt. Det bærer årstallet 1756. Vi finder det anmeldt i H. L. Lillies Efterretninger om Nye Bøger og Lærde Sager, Marts 1756, s. 118-19, hvor der gives et referat af indholdet og siges et par ord om, at »Versene ere hist og her ziirede med smukke Tanker«, derefter en ret skarp kritik, der dog kun angår bagateller af sproglig art. Kjøbenhavnske Nye Tidender om lærde og curieuse Sager for 8. april 1756, s. 117, bringer et lille takkedigt til Brorson, mærket H. W. K. (H. W. Kaalund, tidligere præst i Vorbasse); redaktionen har dog været mindre begejstret, da den lige efter skriver om Bierings Poetiske Tanker: »Critiquen over denne Piece kan indbefattes i faa Ord, nemlig at den overgaaer alle dem vi til dato have seet over denne Materie«. Derimod har A. F. Büschings Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaften und Künste in den Königlich Dänischen Reichen und Ländern III, Kopenh. u. Leipzig 1757 (1756), s. 267-68, en omtale af Brorsons digt, hvor det hedder: »Der Herr Bischof drücket seine Gedanken... so ernstlich, erbaulich und wohlgesetzt aus, dasz man sie mit einer Rührung lesen musz die bey den Lesern gewis eine gottgefällige und heilsame Wirkung zurücklaszen wird«.

Ved udarbejdelsen har Brorson, så vidt man kan se, hentet oplysninger fra bladet Kiøbenhavns Post Rytter og fra det ovennævnte skrift Lissabons Ødelæggelse. Se herom i noterne.

Et blik på digtet viser, at det er delt i 9 afsnit. Indholdet er følgende:

181

Første afsnit, linie 1-40: Klagesang over Lissabons fornedrelse fra den største herlighed til den bratteste ødelæggelse.

Andet afsnit, linie 41-80: Skildring af jordskælvet.

Tredje afsnit, linie 81-128: Betragtning over nådetidens værdi og livets usikkerhed. Uddybet beskrivelse af rædslerne ved katastrofen og de skændselsgerninger, som ledsagede den. Guds langmodighed varer længe; men når syndens mål er fuldt, afløses den af straffedom.

Fjerde afsnit, linie 129-144: Smerten over Lissabons undergang afføder det ængstede spørgsmål, om dommen over denne by vil kunne vække andre af forhærdelsen.

Femte afsnit, linie 145-200: Den tiltagende vantro er med sit hovmod en frygtelig trusel mod de ringe i folket og må nedkalde Guds indgriben. I Lissabon var det første hus, der faldt, det, hvori inkquisitionens undertrykkelse havde sit hjem. Den hovmodige storhed skal Gud nok vide at ramme, uden at det koster ham den mindste møje.

Sjette afsnit, linie 201-248: Man skulle tro, at Lissabons skæbne måtte bringe folk i kristenheden til at gøre bod og søge til Jesu vunder. Men samtidig med, at kundskab og kultur er steget, er det ene fornødne trådt tilbage, og en hedensk klogskab, som forspilder saligheden, har vundet indpas.

Syvende afsnit, linie 249-296: Lissabons vidunderlige rigdom var som en frugtbarhed, der varsler om, at høsten er nær, som vil fælde det hele; i 9 minutter var alt tilintetgjort, og de overlevende kan nu fortælle andre, hvordan hjertet er tilmode foran porten til evigheden.

Ottende afsnit, linie 297-324: Det er menneskene selv, som nøder Gud til at straffe, og det var tilmed ikke på hedensk, men på kristen grund, denne uhørte straffedom nu fandt sted. Det kan ventes, at andre byer vil blive ramt på samme måde. Måtte dog brandlugten fra Lissabon i tide bringe verden til besindelse!

Niende afsnit, linie 325-380: Angst og vildskab går nu side om side. Ligesom straffen vokser også synden. I sin godhed har Gud givet os livet; i Jesus tilbyder han os frelsen; hans ord har

182

vi her i Norden langt klarere end folk i Lissabon; men dermed følger også det store ansvar og faren for en desto strengere dom.

Digtet er affattet i aleksandrinere, det 17.-18. århundredes yndlingsversemå, som nutiden bedst kender fra parodier som Peder Paars og Kierlighed uden Strømper. Ligesom i disse digte rimer også her linierne to og to med vekslende kvindelig og mandlig udgang; men Brorsons kærlighed til rimet har givet sig udslag i, at der også er rim midt i linierne (3. fod).

Indholdet er nær beslægtet med salmen om kvægpesten 1745, Tr. r. Kl., nr. 271. Det er samme syn på naturulykker, samme lære, der drages af dem.

Når man mindes, at Brorson fra unge år havde forestillet sig Herrens genkomst som nær forestående (se under Tr. r. Kl., nr. 19, 6, 1-4; 259, 1, 1-2), kunne man vente, at Lissabonkatastrofen ville have kaldt denne tanke stærkt frem hos ham. Hvad havde været mere rimeligt end, at han havde skildret det, der nu var sket, som forspillet til den yderste dag? Det sker imidlertid ikke. Verdens sidste dage nævnes (linie 306), og der hentydes vel til verdens undergang (linie 364), men så at sige kun i forbigående. Der siges, at Lissabons fald lignede den yderste dag, men ikke, at det varslede dens indtræden (linie 191-92). Der tales nogle gange om dommen, men uden at man er klar over, om der menes den endelige dom eller blot en straffedom som den over Lissabon (linie 113-16; 136); på den sidstnævnte måde bruges ordet i hvert fald i linie 365. Tænk som modsætning på, med hvilken klarhed og væld dommedag forkyndes i Tr. r. Kl., nr. 259! Det er også betegnende, at der gang på gang bliver mindet om døden og dens bratte komme (linie 231-32; 246; 354), altså en individuel termin inden den store dag. Der opfordres til at frygte for en ulykke som den, der ramte Lissabon (linie 229-30), og at betænke, at Gud griber ind over for menneskelig trods, for at hveden ikke helt skal kvæles af tidslerne (linie 157-60). Herhen hører særlig truslen mod storbyerne (linie 317-24); de er Lissabons søstre, modne til samme straf, og bør lære af dens skæbne for at kunne gå fri for ulykken (linie 309-24). Vi er med andre ord endnu inden for det dennesidige verdensløb. Formålet er at få folket til at leve livet

183

sådan, at Gud ikke skal nødes til at tugte det med de store rædsler.

Ejendommeligt nok forholder det sig helt anderledes med Lissabongruppen i *Svane-Sang*, nr. 340-43 (se ovenfor s. 15; 19). Særlig i de 2 første og den sidste af disse sange ses rystelsen i naturen som tegn på, at brudgommen er nær, at verdens aften begynder. Sangene er præget af smerte over, at jordskælvet har vist sig at være uden virkning på den blinde verden. Derfor er de, som omtalt, nok fra en noget senere tid end det store Lissabondigt. Netop skuffelsen over, at advarslerne i dette har været forgæves, kan - muligvis i forbindelse med oplevelsen af det næste jordskælv den 22. december 1759 - have medvirket til, at tanken om Herrens komme nu blussede så stærkt op hos Brorson. Sangenes eskatologiske holdning gør, at de er

mere i slægt med det inderste hos ham. Derfor er de også langt større digtning end »Lissabons ynkelige Undergang«.

184

185

186

187

Ulykkelige Stad for alle dem, der findes
Paa noget Krønnik-Blad, saa vidt Europa mindes!
Du fordum beste Havn, hvor est du siunken hen,
Og lod os bar dit Navn, ja Skyggen kun, igien.
Du havde, Lissabon, en Glands som største Stierne,
En Vext som Libanon, en Grund som Mandel-Kierne,
Dit Land som Canaan med lifligst Frugt og Brød,
Saa nydelig som Mann, og beste Honning flød.
Syv Bierge var din Stavn, og vilden Hav din Lykke,
Du Freden sad i Favn, som Demant i sit Smykke,
Din Arm var Skib paa Fart, du fisked' med omkring,
Og fik saa drøy en Part af alle Verdens Ting.
Du laae som mit i Skiel af Jordens Landemerke,
Saa magelig og vel for baade Læg og Klerke,
Din Vold var Tajo Flod, hvorpaa dig Dag og Nat
To Porte aaben stod til heele Verdens Skat.
Saa blank, som Himlens Pool i Vinters klare Tider,
Gik Glandsen af din Stoel til Jordens begge Sider,
Det var din Lykkes Tegn, hvoraf ey mange veed,
I din Regierings Egn gik Solen aldrig ned.
Hvad giorte dig saa sort? du favrest Træ i Lunden,
Hvad tog dig Lyset bort, ja midt i Middags Stunden?
Hvor tabte du saa heel din Herlighed og Glands,
Du deyligste Juveel i din Europæ Krands?

*
- 188

Hvad dig har kiendt i Fryd paa Lykkens højest Sæde,
Forfærdes for din Lyd, og hjælper dig at græde,
Din beeske Jammer-Stand beklager Hav og Jord,
Dig ynker Mark og Strand fra yderst Lapp og Moor.
Løft op med Tusind Taar din beeske Enke-Tone,
Du fik den sorte Baar i steden for din Krone,
Den første Vinter-Dag har tæret ald din Høst,
Og kast dig som et Vrag paa Dødsens vilde Kyst.
Din Dag, hvad Dag? o ney din Trængsels Nat den sorte,
Da baade Lys og Vey om Morgenen blev borte,
Den Dag skal staae blant dem, som Babel overfalddt,
Og som Jerusalem forstyrret har og qvalt.
Ja! Hvad? i dette var den haardere end hine,
Som Pilen fløy, saa snar dig treffed Dødsens Pine,
Som Strikken Fugl paa Qvist, saa greb dig Fødsels Vee,
Hvor ey af Rednings Frist var Øyeblik at see.

Knap var Guds Helgens Fest begyndt med alle Klokker,
Folk som de kunde best i Kirkerne sig flokker,
I samme Øyeblik de vakler som et Baad,
Og Sangens Lyd forgik i Bævelse og Graad.
Som tusind Stykkers Knald man hørte under Jorden,
Med Domren, Slag og Skrald af fæle Afgrunds Torden,
Hver Pille gik som Rør, og Sveden overalt,
Som Draaber naar det tører, af hvert et Ansigt falddt.

*
- 189

Som Træets høye Top, naar den maae Vinden fire,
Saadan gik ned og op de sterk forgyldte Spire
Paa Sogne-Kirkerne, som siges at de skal

Just være tredive og syv dertil i Tal.
Hvad tænkte de som saae Palladser sank i Stave,
Og Slot og Taarne staae, som drukne naar de rave,
Her Lyd af Veg, der faldt nu et nu andet Sted!
Der Skraal af dem det galt, som gierne fulgtes med!
Den Nød, de fandt, var stor, men den, de frygted, større,
Her fløy de ud af Chor og alle Kirke-Dørre,
Men det var dog kun faa, som Livet fik forvart,
Da Huus og Kirker paa de fleste kom forsnart.
Thi da det store Stød i Jordens skiulte Render
Med Lynet giennembrød til alle Verdens Ender,
Saa gjorde samme hist og her i Høyden Brud,
Men Liss'bon fik forvist det rette Bane-Skud.
Det var, som Hekkenfeld brød ud med sine Strømme,
Og Afgrunds hele Veld sig vilde her udtømme;
Men hvad kand lignes mod den Bævelse, det gav,
Da Jordan først oplod sin Mund som bondløs Grav.
O Gud! den Banken af Samvittighedens Hammer!
Og hvilke Stød det gav, at see kun disse Flammer,
Da Jordens Strube sleed alt hvad der forekom,
Som Fisker Jonam, ned udi sin fæle Vom.
De Folk i Stole sad, og de som laae i Grave,
Sank ned og fulgtes ad i Jordens Bug og Mave;
Guld, Purpur, Steen og Træe, det var som Høe og Halm,

*
- 190

Ja baade Folk og Fæe, i denne Ild og Qvalm.
De beste Venner saae hverandre an som Døden,
Jo fleer dem rørte paa, jo svarere var Nøden,
Hver syndig Tiidsfordriv, Folk før tilhobe fik,
Nu giennem Siæl og Liv som tusind Pile gik.

O Naadens Tiid, som her saa let gaaer over styre,
Hvad varstu nu saa kiær, hvert Øyeblik saa dyre,
Nu var det ikke som utidigt, at man før
Til Gud sig vendte om, end Siælen skal paa Dør.
Hvad veed vi lidet dog, vi Støv og Orme-Føde,
Hvad os, som arme Skrog, uventeligt kand møde,
Da Morgen var saa bliid, man tænkte lidt at see,
Hvad her for Aftens Tiid ja Middag skulle skee.
Hvem liden eller stor er kommen sligt i Sinde,
Sin Grav i Stuen, hvor han aad og drak, at finde,
Det dog saa stor en Part i Dødsens Angest saae,
Ja hvad end meer er svart som Død at tænke paa:
En Deel var midt udi den Fare meer forvoven,
End Folk i Barbarie, ja Ulvene i Skoven,
Hvad denne svare Ild og Jordskiælv ey har skiændt,
Har Folk som Ellevild og rasende forbrændt.
Ja naar der nogle laae med Demant Smykk' i Ørne
Og gyldne Ringe paa, da plyndred' disse Biørne
De arme Døde af, ja hver en Siug og Qvest,

*
- 191

Og giorte Byens Grav til grusomst Røver-Nest.
Det allerverste var, (som skiændigt er at sige)
Med Guld de Ører skar og Fingre af tillige,
Saa mangen nyligst riig, har ikke nu et Sted,
At ligge syg og Lug, som fattigst Folk, i Fred.
Her hørtes oven paa og under Jordan skrige,
De store og de smaae, de Arme og de Riige,
Dog der var ingen Trøst om mindste Hielp at see,
Men kun den fulde Høst af Jammer Ach og Vee.
Fløy Moder ud i Hast med nogle Børn paa Gaden,
Gud veed hvor de blev kast blandt Vand og Ild i Staden,
De andre hiemme vreed sig som en Aal paa Ryst,

Men nogle laae og sled paa døde Moders Bryst.
Ja! ja! man bliver ved og Naadens Aand bedrøver,
Mens Guds Langmodighed saa lenge lenge tøver,
Men inden man veed af, er Dommen der saa sort
Som Nat og Storm og Hav, og skyller Alting bort.
Gud er vel kommen før, og dog blev holdt tilbage,
Ham mødte da i Dør de spædes Børne-Klage,
Naar det ey hielper, saa er Syndens Maade fuld,
Da agtes aldrig paa Stand Alder Kiøn og Kuld.
Her var ey Lærd ey Læg, hinanden trøste kunde,
Men Himmel-Skrig de skreeg udi hverandres Munde,
En Ynk at see dem staae i Støv og Røg og Stank,
Men tænk, hvordan de saae, imidlertiid de sank.
I denne ene Nød var ald Ægyptens Plage,
Ja mange Slags af Død i hver Minut at smage,
Hvad den, der kunde ey i mange Dage døe,
Hvad den, der foer sin Vey til Afgrunds dumme Søe.

*
- 192

Ach var mit Hierte, ach! mit Øye nu en Kilde,
Jeg bedre denne Sag med Graad forklare vilde,
Naar intet hielper meer, hvad er der da for Raad
For dem, som vidre seer? slet intet uden Graad.
Kand Liss'bon dine Hug, kand dine Angest-Sukke,
Kand dine Taarers Dug os Øyet ey oplukke,
Saa maa vi frygte, at Forhærdelsen er stor,
Og Dommen har os fat i Snaren før vi troer.
Ach skulde det i sær ey Siæl og Hierte røre,
Ja skierpe hos enhver i Kirken Sind og Øre,
At tænke grundelig paa denne Kirke-Gang,
Da Meenigheden sig hver selv i Graven sang.
Ja hvad at have seet, hvor smaae de store bliver
For HErrrens Majestet i saadan siunlig Iver,
Hvor læt han med et Ord kand fælde dem som Høe,
Og dette Orme-Foer blant anden Aske strøe.

Folk gaaer i Verden om saa sikker og forvovent,
Som var der ingen Dom og ingen Gud deroven,
Om der er ogsaa ret en Himmel eller ey,
Derom de lige let kand sige Ja og Ney.
Da kand den gode Gud ey komme dem i Tale,
De arme Mulvarp-Skud foragter Bierg og Dale,
De tage af Hans Ord ey mere end de vil,
Som hørte Hav og Jord dem selv allene til.
Naar denne Ørne-Art faaer voxen Kloee og Vinge,
Til Luftens Herre Fart, da trøste Gud de ringe,
Da kommer Straffen nær, men vee den stolte Bye
For Ondskabs og i sær de Armes Raab i Skye.

*
- 193

Da maa Gud fare ned og give sig tilkiende,
Og kaste Trodsighed, som Babel, over Ende,
At ey den Tidsel-Ax skal raade overalt,
Og Hveden blive strax og allevegne qvalt.
Det første Huus der faldt: (saa siger Postens Blade)
Der hedde det Gevalt, og Sagen Josephs Skade;
Just hvor Uskyldighed saa tidt har grædt sig blind,
Der brød paa dette Sted Guds Vredes Grumhed ind.
Det stod ey lenge paa med disse mange Huse
At bryde som et Straae, og ned i Jorden knuse,
Som Avnene for Vind saaledes gik det her,
Da HErrrens Magt slog ind fra Verdens fire Vær.
Hvor HErrrens Frygt er glad, Uskyldighed fornøyet,
Ja da er saadan Stad til Himlen selv ophøyet,
Ald Verdens Sverd og Brand, ald Helved Magt og Raad,

Ey saadan trykke kand, som undertryktes Graad.
Da Israel maatt' gaae i Babylon at græde,
Og hun de Taarer saae med en hovmodig Glæde,
Selv Balthasar hans Sind var overgIVEN frek,
See! da kom Haanden ind med Dødsens Pen og Blek.
O arme Støv og Muld! du glemte dig at bryste,
Og skulde pinefuld i Øyeblikket ryste,
Ja skielve som et Løv og daane for hans Fod,
Om kun det mindste Støv Gud sendte dig imod.

*
- 194

Hvad var det vel, som hist kom Liss'bon til at beve,
En Damp, en liden Gnist blev tændt i Jordens Reve,
Det var ey nødigt her, at faae for Tønder Guld
Folk, Skibe og Gevær, at kaste dig omkuld.
Her mynstres ey Armee, her tændes ingen Bommer,
Som Døden selv at see, naar de i Luften kommer,
En Gnist gjør Vinden heed, strax ringler som i Rad
Castell og Kirker ned, Muur, Slot og hele Stad.
O hvor fortabte stod' da alle frekke Sinde,
Da bare Luften lod sig i sin Harnisk finde.
Hvert Huses Fald og Slag, ja mindste Vind der kom,
Var som den sidste Dag var ringet ind til Dom.
Dog bød Gud uden det, at alt Naturens Rige
Det skulde nu med et den arme Stad bekrige,
Hvert Creatur var vendt, som Bue, dem imod,
Og hvert et Element vild' drikke deres Blod.
Thi som han før dem lod med Velstand oversvømme,
Saa kom nu fulde Flod af alle Jammers Strømme,
Naar Varmen længe staaer i Tvillings blide Tegn,
Igien vi dobbelt faaer af baade Blæst og Regn.

Ved slige Himlens Tolk man skulde jo formode,
At allehaande Folk paa heele Jordens Klode
Paa Timen satte sig i Bedrings Aske ned,
Med samlet Graad og Skriig mod Himlen Hænder vreed.
Man vented' det i sær af dem i Christenheden,
Da Plagen er saa nær, at efterjage Freden,

*
- 195

Med et beængstet Sind at søge Naadens Favn,
Og naae ved Troen ind i Jesu Vunders Havn.
De Folk i Nin've Stad ved faae Ord lod sig vække,
Laae strax for Gud og bad og græd og skreeg i Sekke,
Utallig meer vi har af Livsens Ord end de,
Og, ja ald Verden klar Guds grumme Riis kand see.
I denne sidste Tiid er Kundskab saare megen,
Ja baade Kunst og Fliid til ald Forundring stegen,
Alt got! saa sandt som vi velsigner Gud derfor,
Og kysser derudi hans milde Forsyns Spor.
Men kand vi ogsaa det om Christi Kundskab sige,
Det nødige er et, og bør for aldtning stige,
Elendig Viisdom som vel voxer Nat og Dag,
Men agter lidet om den ene store Sag.
Naar Luften sort og suur et farligt Vær forkynder,
Umælend' Creatur sig strax til Hulen skynder,
At søge Sikkerhed, hvor Faren er at see,
De kloge Folk ey veed, men nok det dumme Kree.
Den Fliid som bliver brugt til Jorden at forbedre,
Og mere sammes Frugt, bør frilig hver at hædre,
Naar først Guds Rige og Retfærdighed er søgt,
Thi Huset ellers dog paa Sandet bliver bygt.
Hvad om vi Marken fik saa frugtbar som vi vilde,
Og den med Liss'bon gik, og skundsed' som en Kilde,
Hvad om og Jorden end, saa længe vi, bestaaer,

Vi falde dog i den, ey veed hvad Time naar.

*
- 196

Hvad heeder den Forstand, hvis høye Sigt og Sinde
Seer Gud i mindste Grand, og kand ham dog ey finde,
Som selv indbilder sig foruden Christi Troe
At nyde inderlig den rette Siæle-Roe.
Det heder Hedensk klog, ey meere end det samme;
Men Christne skulde dog sig ret i Hiertet skamme,
Som ey ved Naadens Glands og Ordets Himmel-Skin
Kand komme ret til Sands og Livets sande Trin.
Hvad er den Viisdom liig, som sig saa skøn indbilder,
At den gjør klog og riig, men Saligheden spilder?
At den er frie, dog Jord (dens glimre Lyst og Pragt)
Har over den saa stor ja ret tyrannisk Magt.
Bort Verden med din Gud, som Rust og Møll opæder,
Og dør ved Dødens Bud med alle dine Glæder,
Ja da ey slipper dig alleene saa forladt,
Men piner ynkelig i Evighedens Nat.

O Lissabon! hvo var paa Verdens Jord din Lige?
Du havde gyldne Kar og Sølv som Sal'mons Riige,
Ja før du fløy din Vey, og sad endnu i Fred,
Hvor mangel ønskte ey at være i dit Sted.
Din Lykkes Morgenskiær fra fordum Tiid begyndte,
To heele Verdener de stræbte dig at pynte,

*
- 197

Du derfor kunde nok med Demant smykke ud
Hver Konge-Ring og Stok, Sverd, Krone, Spiir og Brud.
Din Circul gik omkring paa heele Jordens Klode,
Du vandt saa store Ting med din Brasilisk Flode,
Hvad under, du blev kiendt, saa meget vel i Stand,
Da Kiernen dig blev sendt af Verdens beste Land.
Din Havn var dyb og viid paa mange Miil' og Favne,
Dog trang som Markets Tiid, hvor alle vilde havne,
Her gik din' Anker-Tov bestandig ned og op,
Og for dig laae en Skov af Masters Seyl og Top.
Du varst saa fiin og glat, som Guld og Perle-Smykke,
Saa deylig sammensat af Kunst og Fliid og Lykke,
Som i din Eye gik til allerstørste Flor,
Men i et Øyeblik herfra som Skyggen foer.
Gaaer Skibet, Noah Ark, med spendte Seyle-Vinger,
Som Bierne i Mark blant Blomsterne sig svinger,
De sanker flittig, men dog tidt til andres Tand
Og har til sidst igien kun Stank og Røg og Brand.
Ald Verden med dig snart har samlet til din Kage,
Og ligesom havt Part i dine gode Dage,
Snart blev din Bie-Stok fuld, du skønne store Bye,
Af Perler Sølv og Guld, snart og en Røg i Skye.

*

- - -

*
- 198

Hvad maatte nok dit Land Extrema dura hede,
Hvis Frugtbarhed din Stand har kundet ret udbrede,
Men mindte dig og dem, som gaaer saa høyt i Vær,
Til Modenheden frem, at Seglen den er nær.
Ja! Ja! det har den Art med Velstands fulde Maane,
Tit Lyset meest er klart, naar det vil til at daane;
Naar deyligst Sommer Dag er usædvanlig heed,
Da har vi Torden-Slag fra Himlen, før vi veed.
Thi bør vi her at gaae, som de der Afskeed tage,

Det kommer hastig paa med Høstens knappe Dage,
Som Solens Straaler stod paa Liss'bons Taarne blank,
Kort før de faldt fra Rod, og ned i Graven sank.
Tre gang ti tusind sank af Huuse, af Pallatzer,
Og resten var en Stank af sorte øde Pladser,
I nie Minutters Tiid man saae den store Stad
Først som en Brud, saa bliid, og siden som et Rad.
De fleste fore hen som Ild i Krud saa fage,
Der blev en Deel igien de andre at beklage,
Og sige Folk, som gaaer i Tiden sikkre ført,
Hvorledes Hiertet slaauer for Evighedens Port.

Men hvad er det for Art af Folk vi her maae høre,
Som nøder Gud saa hart en fremmed Ting at gjøre,
I steden for at faae hans søde Kierlighed,
Ham tvinger til at slaae ja ret i Afgrund ned.
De arme Folk, som gaaer i Hedenskabet blinde,

*

-

*

- 199

Sit ogsaa fik og faaer af disse Stød at finde,
Dog bør at merkes, hvor hun aabned' først sin Mund
Saa høyt den vrede Jord, det var jo Christen Grund.
Ved saa uhørlig haard og pludselig en Plage,
Vi nok en Vending faaer i Verdens sidste Dage,
Fra Noah Jord blev tør og Plov paa hende ført,
Ey slige Jordskiælv' før er under Himlen hørt.
Saa gaaer vel fleer' i Grund, hun har vel mangan Syster;
Det er med Plagens Stund, som naar man Træet ryster,
Som naar Propheten saae først Babylon i Bad,
Saa fulgte Moab paa og andre fleer i Rad.
Saa seer, I høye Træer! Guds Øxe lagt ved Roden,
Gid ikke fiern og nær, var meer til Straffen moden,
End bæver Jorden! Vee! hans mange Piles Maal,
Og hvo der faaer at se hans Vredes store Skaal.
I store Stæder, som med hende før har handlet,
Der nu er reent vendt om og i et Speyl forvandlet,
Ach speyler Eder da i Lissabons Gestalt,
Og henter nu derfra den sande Viisdoms Salt.
Lad Lissabon! din Soed den gandske Verden lugte,
Og hvad vort høye Mod og korte Lyst kand frugte,
Ja hvo dit Sølv og Guld har blindet med sin Glands,
Maatt' komme i din Muld og Røg igien til Sands.

*

- 200

Vi grue maa saa tidt vi høre Posten blæse,
Af got han har saa lidt fra Landene at læse;
Her flyder man i Graad for HErrens Vredes Riis!
Der er man Vild og Kaad paa første Verdens Viis!
Imidlertid man seer forfærdelige Domme
I Verden meer og meer at true, ja at komme,
Saa voxer Syndens Straf, men Synden ligesaa,
Paa baade Jord og Hav, hvad der vil følge paa?
Det er en suur Comet i vores Tiid oprunden,
Som aldrig bliver seet, før Riset alt er bunden,
Men saa skal denne Jord selv være Vidne til,
Ja alle Himle, hvor Gud nødig straffe vil.
I Bierge agter paa og hører HErrens Trætte,
Hvorledes han maae gaae med Christne Folk i Rette!
Da han saa gierne vil dem unde Himle-Stand,
Saa nøder de ham til at sette dem i Band.
Saa staaehærdet mod saa meget got at nyde,

Vel maatte Christen Blod, ja Stok og Steen fortryde,
En Oxe kiender jo sin Herre, ja en Hund,
Hvad er han den dog troe, som fylder ham hans Mund.
Hvad fik Gud for saa rar og stor en Gave: Livet,
Og hvad han dertil har saa overflødig givet,
Hvad, for han os har fried af saa utallig Nød,

*
— 201

Og saadan deylig Tiid lod regne os i Skiød.
Var det for lidet til et kræsent Barn at degge,
Han vilde, ja han vil end saa og saa tillegge
Af Glæde, ja af alt hans rige Huus og Bord,
Om vi til Fode faldt, og kyssed' Livsens Ord.
Men setter vi saa frit vor Salighed til Side,
Og falder Døden midt i Struben før vi vide,
(O Vee! de vide Spor ey anden Ende faaer)
Hvad fik da JEsu for hans mange mange Saar?
Folk har fortørnet Gud, fortient en evig Vrede,
Saa sender han sit Bud, som skal saa flittig bede,
De jo maae komme snart i JEsu søde Navn,
Han har gjort alting klart, og løbe ham i Favn,
Gud byder frem sin Søn, sin Aand, sin Fred, sit Rige,
Hvo kand den Naade-Løn i Evighed udsige,
Naar Gud nu faaer kun Stank og ingen lyde vil,
Hvad Under: Jordan sank, ja hele Himlen til!
Jo! sandelig den Dom maae nok, som de har prøvet,
Der var i Lissabom, os kaste ned i Støvet,
At vente større, end som disse, Syndsens Straf,
Ja! eller bede den i JEsu Vunder af.
Den Regning den er snart, ja meget læt at gjøre,
Guds Ord, som vi, saa klart de aldrig fik at høre.
Merk dette og bliv klog du Christen Folk i Nord!
De fik, dem HERren slog, knap Smuler af dit Bord.
Den Svend, som ey har tient saaledes, som han skulde,
Skiønt han har aldrig kiendt sin Herres Sind til fulde,
Naar han faaer Slag paa Kind den anden dette seer,
Som veed sin Herres Sind, dog agter det ey meer.

*
— 202

Hvad naar han griber Skaft til denne Knegt i Harme
Af ald sin Næves Kraft ham Lænderne at varme;
Gik det med Sodoma og med Gomorra saa,
Hvor vil Coratzin, ja Capernaum bestaae?

*
— 203